

Слід відзначити ще одну особливість діяльності працівника органів внутрішніх справ, про яку часто забувають, але яка нерідко буває основною причиною прояву професійної деформації. Мається на увазі постійну необхідність працівникам поліції діяти за «власним розсудом». Цей термін входить в багато нормативні акти (посадові інструкції, закони і т. п.). Він означає, що суб'єкт зобов'язаний у багатьох конкретних і часто унікальних ситуаціях діяти на власний розсуд виходячи із специфіки ситуації, він повинен не тільки діяти як виконавець законів і підзаконних актів, а й часто виходити на управлінську позицію і самостійно приймати рішення про свої подальші дії.

Таким чином, можна помітити, що професійна деформація розвивається під впливом факторів, що відносяться до зовнішнього середовища діяльності (спілкування з правопорушниками, вирішення завдань, застосування до них заходів профілактики і припинення), а також факторів внутрішньосистемної взаємодії (відносини з керівником і товаришами по службі, спільне виконання службових завдань тощо).

Т. Г. ГЕРАЩЕНКО

Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПОЛІЕТНІЧНОГО СОЦІУМУ

Реалії сьогодення в Україні вказують на необхідність запровадження правового підходу у всіх сферах соціального буття. Актуальною потребою є дослідження правової ментальності українців через призму «народного духу» та «душі народу». Наразі надзвичайно важливо згуртувати суспільство, з'ясувати характерні особливості правової свідомості та світосприйняття нації. При цьому слід враховувати важливість етноментального фактору для тлумачення сучасних суспільних трансформацій в Україні.

Глибинні процеси демократизації українського суспільства зумовлюють докорінну трансформацію етнонаціональних відносин у державі. Національна свідомість протягом тривалого часу перебувала під жорстким тиском класової ідеології і не була пріоритетною у царині наукових досліджень. У зв'язку з останніми політичними і духовними перетвореннями в Україні надзвичайно важливо визначити особливості української нації як складової громадянського суспільства, визначити фундаментальні особливості її ментальності.

Сенситивність ментальності українців проявляється в прагненні пізнавати світ через власні відчуття, особистий досвід. Ця специфічна світоглядна домінанта українського народу визначила і особливий тип

філософування, який тісно пов'язаний з включенням філософських ідей у цілісність суспільного буття.

Ретроспективний аналіз цінностей гуманістичної традиції показує, що моральність була центральним питанням в українському соціумі протягом багатьох століть. Серед духовних орієнтирів українців були виділялись моральні переконання, моральна зрілість та внутрішня свобода. Для того, щоб вирішити моральні проблеми сучасності, необхідно подолати суперечності між загальнолюдськими моральними цінностями і нормами, з одного боку, та поведінкою людини у реальному житті. Необхідна моральна інтеграція суспільства, яка є шляхом до встановлення ідеальних моральних відносин, гармонії між нормами моралі та реальністю. Така єдність можлива за умови синтезу моралі і права. Через правосвідомість реалізуються знання про право, ставлення до правових явищ і правопорядку, добровільне виконання правових норм. Вона віддзеркалює правову дійсність у формі нормативних, юридичних понять, що виражають ідеї, почуття, емоції, відношення людей до правових явищ суспільного життя.

Слід зазначити, що правосвідомість як система відображення правової дійсності є необхідною умовою утворення норм права та їх повної реалізації. Громадяни з високим рівнем правової свідомості мають активну громадянську позицію, завжди готові відстоювати права і свободи інших громадян у різних сферах соціального буття, непримиримі до проявів беззаконня, корупції, порушення громадянських свобод.

На основі морально-правової свідомості формується правова культура. Вона розглядається через систему політичних, правових, ідеологічних, соціально-психологічних цінностей, політико-правових інститутів та способів правової діяльності. Правова культура показує рівень правосвідомості та правової активності суспільства, ступінь прогресивності юридичних норм і юридичної діяльності. Так формується певна нормативна база, яка в свою чергу формує той фундамент, на якому має будуватися Україна як суверенна, демократична та незалежна держава.

Правова культура тісно пов'язана із загальною культурою, соціально-правовим досвідом суб'єктів правової системи. Поширення правової культури на правову поведінку пов'язує культуру з діяльністю, що дає змогу ставити питання про культуру всіх видів – культура управлінської діяльності, культура парламентської діяльності, культура комунікативної діяльності тощо.

Правова культура проявляється в правовій поведінці. У структурі правової поведінки слід виділити мотиви правової поведінки та правові установки. Вони відображають не тільки готовність до певної правової поведінки, а й схильність до оцінки правових явищ. Вони є фундаментом праворозуміння та усвідомлення державотворчих процесів, як національних, так і загальноцивілізаційних. Правова поведінка особистості – це знання та розуміння права, а також дії відповідно до

нього. Людина, яка дотримується правової поведінки, знає та розуміє не лише юридичні норми. Вона є правосвідомою особою, яка слідує їх вимогам на практиці.

Серед деформацій правової поведінки можна виділити наступні: криміналізація правосвідомості, правовий інфантилізм, правовий дилетантизм та правовий нігілізм. Слід зазначити, що розростанню криміналізації сприяють не тільки економічні чинники, але й засоби масової інформації, які висвітлюють корумпованість органів влади, силу криміналітету та його зв'язки з представниками політичної еліти. Правовий інфантилізм характеризується неналежним рівнем правових знань при суб'єктивному переконанні людини у їх достатньому рівні. Правовий дилетантизм виявляється у легковажному ставленні до права за наявності у особи поверхневих правових знань. Правовий нігілізм проявляється у байдужому, зневажливому або негативному ставленні до закону, права та правового порядку. Він ґрунтується на нешанобливому ставленні до права, яке століттями служило не інтересам особи, а виключно інтересам держави.

За сучасних умов постперехідного українського права, що активно трансформується у напрямку європейської демократизації, значно підвищується роль тих правових засобів і механізмів, що визначаються історичним досвідом формування української правової культури.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що основним завданням української правової системи, що існує у межах етногеографічних кордонів української держави та тим самим визначає межі української правової культури, є створення такого юридичного механізму та правового клімату суспільства, які б гарантували людині реальну свободу волі, що формує відповідальність її перед суспільством, забезпечили її права та соціальну захищеність.

О. М. КОРНІЄНКО

Сумський національний аграрний університет

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ В СТРУКТУРІ СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ

Історія існування феномена суспільної думки переконливо показує, що на її характер, спрямованість, стиль і емоційний настрій неабиякий вплив мають ціннісні орієнтації. Будучи сплавом розумового і чуттєвого, вони наводять суб'єкт суспільної думки на відповідний об'єкт, зумовлюють спрямованість відношення до нього і, що дуже важливо, до соціальної інформації про нього. Це відношення може бути позитивним або негативним, трапляється, і нейтральним.

Самі ціннісні орієнтації складаються на основі уявлень, які допомагають людям усвідомлювати свої потреби і інтереси, давати більш-менш ясну оцінку різним об'єктам дійсності. Оскільки ціннісні орієнтації